

^a Quo te, Mœri, pedes? an, qua (Ms., et quo) via ducit, A
(in urbem?)

Imperativa.

Est quoque quædam species orationis imperativa:

^b Vade age, nate, voca Zephyros et labere pennis.

Deprecativa.

Est etiam quædam orationis species deprecativa, ut:

^c Juppiter esto pius, precibus si flecteris ullis.

352 *Vocativa.*

Est etiam species quædam orationis vocativa, ut:

Huc ades, o Melibœe.

Sed nulla harum specierum aliquid verum vel falsum significare potest; sed sola enuntiativa aliquid veritatis vel falsitatis ostendit.

^a Virg. Ecl. ix, 4.

^b Virg. Æn. iv, 225.

^c Virg. Ibid. ii.

Definitio affirmationis.

C. Affirmatio quid est? — A. Affirmatio est enuntiatio alicujus de aliquo, ut, *Socrates est*; vel alicujus de aliqua re, ut, *Cælum volubile est*.

Item definitio contradictionis et negationis.

C. Negatio quid est? — A. Negatio est alicujus ab aliquo, ut, *Socrates non est*; vel alicujus de aliqua re; ut, *cælum volubile non est*. — C. Contradictio quid est? — A. Contradictio est affirmationis et negationis oppositio. ut: *Socrates disputat* · *Socrates non disputat*.

Philosophia	Physica	{	Arithmetica
			Geometria
	Ethica	{	Musica
Astronomia			
Prudentia			
Justitia			
Fortitudo			
Temperantia.			
Dialectica			
Logica	{	Rhetorica d.	

^d In Cod. ms. Viennensi additur: *De Dialectica ejusque virtutibus regis Caroli et Albinus disputatio fuit.*

OPUSCULUM QUINTUM.

PIPPINI REGALIS ET NOBILISSIMI JUVENIS

DISPUTATIO

CUM ALBINO SCHOLASTICO.

MONITUM PRÆVIUM.

Cl. Quercetanus Disputationem quæ sequitur editit juxta exemplar impressum Hamburgi anno 1615. In codice ms. Salisburgensi 900 annorum eadem Disputatio exstat media inter epistolas et carmina Alcuini, absque tamen auctoris nomine; e quo lectiones variantes adnotavimus.

Pippinus. Quid est littera? — *Albinus.* Custos historiæ.

P. Quid est verbum? — *A.* Proditor animi.

P. Quis generat verbum? — *A.* Lingua.

P. Quid est lingua? — *A.* Flagellum aeris.

P. Quid est aer? — *A.* Custodia vitæ.

P. Quid est vita? — *A.* Beatorum lætitia, miserorum mœstitia, expectatio mortis.

P. Quid est mors? — *A.* Inevitabilis eventus, incerta peregrinatio, lacrymæ viventium, testamenti firmamentum, latro hominis.

P. Quid est homo? — *A.* Mancipium mortis, transiens viator, loci hospes.

P. Cui similis est homo? — *A.* Pomo.

P. Quomodo positus est homo? — *A.* Ut lucerna in vento.

P. Ubi est positus? — *A.* Intra sex parietes.

P. Quos? — *A.* Supra, subtus; ante, retro; dextra lævaque.

353 *P.* Quot modis variabilis est? — *A.* Sex.

P. Quibus? — *A.* Esurie et saturitate; requie et labore; vigiliis et somno.

C *P.* Quid est somnus? — *A.* Mortis imago.

P. Quid est libertas hominis? — *A.* Innocentia.

P. Quid est caput? — *A.* Culmen corporis.

P. Quid est corpus? — *A.* Domicilium animæ.

P. Quid sunt comæ? — *A.* Vestes capitis.

P. Quid est barba? — *A.* Sexus discretio, honor ætatis.

P. Quid est cerebrum? — *A.* Servator memoriæ.

P. Quid sunt oculi? — *A.* Duces corporis, vasa luminis, animi indices.

P. Quid sunt nares? — *A.* Adductio odorum.

P. Quid sunt aures? — *A.* Collatores sonorum.

P. Quid est frons? — *A.* Imago animi.

P. Quid est os? — *A.* Nutritor corporis.

P. Quid sunt dentes? — *A.* Mola [Ms., Molæ] morsorum.

P. Quid sunt labia? — *A.* Valvæ oris.

P. Quid est gula? — *A.* Devorator cibi.

P. Quid manus? — *A.* Operarii corporis.

P. Quid sunt digiti? — *A.* Chordarum plectra.

P. Quid est pulmo? — *A.* Servator aeris.

P. Quid est cor? — *A.* Receptaculum vitæ.

P. Quid est jecur? — *A.* Custodia caloris.

P. Quid est fel? — *A.* Suscitatio iracundiæ.

P. Quid est splenis? — *A.* Risus et lætitiæ capax.

P. Quid est stomachus? — *A.* Ciborum coctor [Ms., coquator].

P. Quid est venter? — *A.* Custos fragilium.

- P.* Quid sunt ossa? — *A.* Fortitudo corporis.
- P.* Quid sunt coxæ? — *A.* Epistylia columnarum.
- P.* Quid sunt crura? — *A.* Columnæ corporis.
- P.* Quid sunt pedes? — *A.* Mobile fundamentum.
- P.* Quid est sanguis? — *A.* Humor venarum, vitæ alimentum.
- P.* Quid sunt venæ? — *A.* Fontes carnis.
- P.* Quid est cælum? — *A.* Sphæra volubilis, [culmen immensum].
- P.* Quid est lux? — *A.* Facies omnium rerum.
- P.* Quid est dies? — *A.* Incitamentum laboris.
- P.* Quid est sol? — *A.* Splendor orbis, cœli pulchritudo, naturæ gratia, honor diei, horarum distributor.
- P.* Quid est luna? — *A.* Oculus noctis, roris larga, præsauga tempestatum.
- P.* Quid sunt stellæ? — *A.* Pictura culminis, nautarum gubernatores, noctis decor.
- P.* Quid est pluvia? — *A.* Conceptio terræ, frugum genitrix.
- P.* Quid est nebula? — *A.* Nox in die, labor oculorum.
- P.* Quid est ventus? — *A.* Aeris perturbatio, mobilitas aquarum, siccitas terræ.
- P.* Quid est terra? — *A.* Mater crescentium, nutritrix viventium, cellarium vitæ, devoratrix omnium.
- P.* Quid est mare? — *A.* Audaciæ via [*Ms.*, audacia vitæ], limes terræ, divisor regionum, hospitium fluviorum, fons imbrum, refugium in periculis, gratia in voluptatibus.
- P.* Quid sunt flumina? — *A.* Cursus indeficiens, reflectio solis, irrigatio terræ.
- P.* Quid est aqua? — *A.* Subsidium vitæ, ablutio sordium.
- P.* Quid est ignis? — *A.* Calor nimius, fetus nascentium, maturitas frugum.
- P.* Quid est frigus? — *A.* Febricitas membrorum.
- P.* Quid est gelu? — *A.* Persecutio herbarum, perditio [*Ms.*, persecutor. . . perditor] foliorum, vineulum terræ, fons aquarum.
- P.* Quid est nix? — *A.* Aqua sicca.
- P.* Quid est hiems? — *A.* Æstatis exsul.
- P.* Quid est ver? — *A.* Pictor terræ.
- P.* Quid est æstas? — *A.* Revestio terræ, maturitatio frugum.
- P.* Quid est autumnus? — *A.* Horreum anni.
- P.* Quid est annus? — *A.* Quadriga mundi.
- P.* Quis ducit [eam?]? — *A.* Nox et dies, frigus et calor.
- P.* Quis est auriga ejus? — *A.* Sol et luna.
- P.* Quot habet palatia? — *A.* Duodecim.
- P.* Qui sunt prætores palatiorum? — *A.* Aries, Taurus, Gemini, Cancer, Leo, Virgo, Libra, Scorpius, Arcitenens [*Ms.*, Sagittarius], Capricornus, Aquarius, Pisces.
- P.* Quot dies habitat [*Ms.*, habitant] in unoquoque palatio? — *A.* Sol xxx [dies et decem semis] ho-
- * Vid. epist. Aleuini 83.
- A* ras *. Luna duos dies et octo horas, et bisse unius horæ.
- P.* Magister, timeo altum ire. — *A.* Quis te duxit in altum?
- P.* Curiositas. — *A.* Si times, descendam [*Ms.*, descendamus]. Sequar quocunque ieris.
- P.* Si scirem quid esset navis, præpararem tibi, ut venires ad me. — *A.* Navis est domus erratica, ubilibet hospitium, viator sine vestigiis, vicina [*Ms.*, vicinus] arenæ.
- P.* Quid est arena? — *A.* Murus terræ.
- P.* Quid est herba? — *A.* Vestis terræ.
- P.* Quid sunt olera? — *A.* Amici medicorum. laus coquorum.
- P.* Quid est, quod amara dulcia facit? — *A.* Fa-
- B** mes.
- P.* Quid est, quod hominem non lassum facit? — *A.* Lucrum.
- 354** *P.* Quid est vigilantis somnus? — *A.* Spes.
- P.* Quid est spes? — *A.* Refrigerium laboris, [dubius eventus].
- P.* Quid est amicitia? — *A.* Æqualitas amicorum [*Ms.*, animorum].
- P.* Quid est fides? — *A.* Ignorantia rei et mirandæ certitudo.
- P.* Quid est mirum? — *A.* Nuper vidi hominem stantem, mortuum ambulans [*Ms.*, molientem ambulans], qui nunquam fuit.
- P.* Quomodo potest esse, pande mihi? — *A.* Imago in aqua.
- P.* Cur hoc non intellexi per me, dum toties vidi [hunc ipsum hominem]? — *A.* Quia bonæ indolis es juvenis et naturalis ingenii, proponam tibi quædam alia mira; tenta, si per teipsum possis conjicere illa.
- P.* Faciam [*Ms.*, faciemus]; tamen ita, si secus, quam est, dicam, corrigas me. — *A.* Faciam, ut vis. Quidam ignotus mecum sine lingua et voce locutus est, qui nunquam ante fuit, nec postea erit; et quem non audiebam, nec novi.
- P.* Somnium te [forte] fatigavit, magister? — *A.* Etiam, fili. Audi et aliud: Vidi mortuos generare vivum, et aura vivi consumpti sunt mortui.
- P.* De fricatione arborum ignis natus est, consumens [arbores]. — *A.* Verum est. Audivi mortuos multa loquentes.
- P.* Nunquam bene, nisi suspendantur in aere. — *A.* Vere. Vidi ignem inextinctum pausare in aqua.
- P.* Silicem [in aqua significare vis, reor]. — *A.* Ut reris, sic est. Vidi mortuum sedentem super vivum, et in risu mortui mortuus est vivus [*Ms.*, moritur vivus].
- P.* Hoc coci [*Ms.*, coqui] nostri norunt. — *A.* [norunt]. Sed pone digitum super os, ne pueri hoc audiant, quid sit. Fui in venatione cum aliis, in qua si quid cepimus, nihil nobiscum portavimus; quem non potuimus capere, domum portavimus nobiscum.

P. Rusticorum est hæc venatio. — A. Est. Vidi **A** nunquam mortuus]. Tertius semel natus et bis mortuus ^a.

P. Vidisti, et forte manducasti. — A. Manducavi. Quid [Ms., Quis] est, qui non est, et nomen habet et responsum dat sonanti?

P. Biblos in silva [Ms., Bilos in silvis] interroga. — A. Vidi hospitem currentem cum domo sua; et ille tacebat, et domus sonabat.

P. Para mihi rete, et pandam tibi. — A. Quis est, quem videre non potes [qui. . . potest], nisi clausis oculis?

P. Qui stertit, tibi ostendit illum. — A. Vidi hominem octo in manu tenentem, et de octonis [subito] rapuit septem, et remanserunt sex.

P. Pueri in scholis hoc sciunt. — A. Quis est, cui, si caput abstuleris, altior surgit?

P. Vide [Ms., Vade] ad lectum tuum et ibi invenies. — A. Tres fuere; unus nusquam [Ms., nunquam] natus et semel mortuus. [Alter semel natus,

^a Confer Symposii Ænigma 94, et Bonav. Vulcanii pag. 294.

P. Primus æquivocus terræ [Ms., meæ]; secundus Deo meo; tertius homini pauperi. — A. Dic tamen primas litteras [nominum].

P. i. v. [Ms. III,] 12 xxx. — A. Vidi feminam volantem, rostrum habentem ferreum, et corpus ligneum et caudam pennatam, mortem portantem.

P. Socia militum. — A. Quid est miles?

P. Murus imperii, timor hostium, gloriosum servitium. — A. Quid est quod est et non est?

P. Nihil. — A. Quomodo potest esse et non est [Ms., esse]?

P. Nomine est, et re non est. — A. Quid [Ms., Quis] est tacitus nuncius?

B P. Quem manu teneo. — A. Quid tenes manu?

P. Epistolam meam [Ms., tuam]. — A. Lege feliciter, fili.

OPUSCULUM SEXTUM.

DE CURSU ET SALTU LUNÆ AC BISSEXTO.

355 MONITUM PRÆVIUM.

Cl. Quercetanus inter Alcuini epistolas, sub numeris 25 et 26 duas chartas retulit, quas, cum nihil haberent formæ epistolæ, inde eximere et in hunc locum transferre, atque illis libellis adungere placuit, qui similis essent argumenti, nimirum astronomici. De hisce chartis Alcuinus intelligendus videtur, in epistola 85 ad Carolum ita scribens: « Signorum vero partitiones per horas; et quomodo convenirent novemhoræ lunares quinque diebus solaribus memini me in alia vobis dirigere epistola. »

Scriptis vero Alcuinus ad eundem sapientissimum regem plura, quibus scientiam astronomicam pro modulo sui temporis illustrare conatus est, quæ plurimam partem, prout jam superius (Col. 847) notavimus, temporum hominumque lapsu perierunt. Hanc tamen jacturam evaserunt bini libelli de Saltu lunæ et de Bissexto, qui cum chartula Calculationis de inveniendâ luna paschali etiamnum supersunt atque custodiuntur in bibliotheca Vaticana, quos inde accepi a viro eruditissimo, quem jam alibi laudavi, D. Petro Francisco Foggino, ejusdem bibliothecæ ditissimæ solertissimo custode. Exstant hi libelli ibidem inter mss. Reg. Suec. sub num. 226, fol. 18, et in cod. ms. Palatino, num. 1449, fol. 11 a tergo. Neque vero ullatenus dubito, libellos eosdem vere ad Alcuinum pertinere, cum quod illi tribuantur in illis codicibus perantiquis, tum quod ipse Alcuinus illos tanquam sui laboris partem indigitare videatur in epistolis 82 et 100. In priori ita loquitur: « Ut ad inquisita chartulæ vestræ respondeam.... pauca de ratione multiplici saltus subjicere curabo. Primum ponam quod in doctorum didici libris. Secundo, quod ratione suadente investigare valui. Tertio, quod ex mathematica quondam audita meminisse potui disciplina. » Et paulo inferius: « Has vero lunaris saltus supputationes aliquas, [quas] in alterius chartulæ [paginis] distincte notavi, ut prædixi, ex lectione paternorum sensuum scripsi: alias ex rationis conjectura investigavi; alias ex mathematicorum variis supputationibus collegi. »

C De Bissexto pariter paucis olim se ratiunculis tractare cœpisse Alcuinus testatur in epist. 100, ubi etiam profitetur se ab illo sapientissimo rege « explorandas » accepisse « chartulas calculationis lunaris vel bissextilis præparationis, in quibus inventi, » inquit, « rationes diligentissime exquisitas, acutissime inventas, nobilissime prolatas: et quod mea olim devotio de Bissexto paucis inchoavit ratiunculis, vestra sagacissima indagatio copiose complevit. » Paucas hæc ratiunculas in tractatu quem hic ex ms. Vaticano et ad finem illius edimus, contineri eo minus dubitamus, quod a stylo Alcuini nihil abludat, et cum methodo computandi, quo in aliis usus est, apprime conveniat.

Haud displicebunt, reor, erudito lectori, quæ quidam sodalium nostrorum in ambas commentationuculas Alcuini de Saltu lunæ et Bissexto observavit, et pro utriusque illustratione et correctione adjecit: « Attentus lector, inquit, id generatim advertet omnes Alcuini de Saltu lunæ calculationes ad hoc tale problema reduci posse, quomodo, nempe dato incremento lunari diurno, vel menstruo, vel annuo, calculo erui possit dies integra, quæ saltus dicitur, elapso scilicet cyclo decennovenali. Vel vicissim. Id autem Alcuinus in diversis hypothesebus resolvit, nunc incrementum menstruum ponendo quatuor momentorum et duodecimæ partis momenti, ac quingentesimæ sexagesimæ quartæ partis momenti, id est atomi; nunc quatuor momentorum et quadraginta octo atomorum, etc.; modo incrementa supponendo in temporis, modo in eclipticæ partibus data. Hoc vero vel calculi variandi gratia, vel quod magis arridet, docendi causa fecisse censendus est. Ut enim eum in schola palatii astronomiam docuisse certum est, ita et pro diversa discipulorum capacitate diversas inire vias coactus erat.

« Non minori perspicuitate de Bissexto agit, ac problema, prout ibidem ab Alcuino proponitur, capto facillimum est. Duriores vero calculorum spinas Davidi suo hac in materie reservavit, ut videre est in epist. 83, quo cum et alias sæpius fuliginosas